

THE DISCLOSURE OF INFORMATION IN THE FINANCIAL STATEMENTS IN THE CONTEXT OF THE COVID-19 PANDEMIC

DEZVĂLUIREA INFORMAȚIILOR ÎN SITUAȚIILE FINANCIARE ÎN CONTEXTUL PANDEMIEI COVID-19

*Dr. conf.univ. ȚUGULSCHI Iuliana, ASEM, RM,
tugulschi.i@ase.md*

In our days, the negative economic impact of the Covid-19 pandemic on the financial results of the entity, has been highlighted by a deep economic slowdown, shown in decrease of the consumption for certain types of goods, ongoing liquidity concerns, lower production volumes, lower salaries, restructuring activities and an increase intervention by the state in supporting business environment, etc. In the context of those mentioned, this article analyzes the key issues that need to be disclosed by the entities affected by the pandemic in the explanatory note to the financial statements.

Keywords: Covid-19 pandemic, financial statements, explanatory note, the disclosure of information.

Jel: M 40, 41

Introducere/ Introduction

Impactul economic negativ al pandemiei Covid-19 asupra rezultatelor financiare ale entității s-a evidențiat printr-o încetinire economică care s-a manifestat, dar nu s-a limitat la creșterea nivelurilor stocurilor ca rezultat al scăderii consumului la anumite tipuri de mărfuri, preocupări continue legate de lichiditate; reducerea volumelor de producție și a salariilor; concedierea personalului; menținerea costurilor de întreținere a activității (amortizarea mijloacelor fixe, chirie, salarii, impozite etc.) comparativ cu reducerea veniturilor; efectuarea unor activități de restructurare; creșterea intervenției statului în susținerea mediului de afaceri etc.

Conținutul de bază/ Body of communication

Pandemia Covid-19 a afectat profund economia Republicii Moldova având un impact mai pronunțat în special în cazul ramurilor care au avut cel mai mult de suferit pe fonul restricțiilor impuse de către autorități, cum ar fi domeniul turism, hotelier, activități distractive etc.

Totodată, marea majoritate a entităților în contextul pandemiei Covid-19 s-au confruntat cu cheltuieli specifice dintre care pot fi enunțate următoarele:

- de testare a personalului;
- pentru procurarea echipamentului de protecție a angajaților contra COVID-19 prin asigurarea acestora cu măști, viziere, dezinfectanți etc.;
- de creare a infrastructurii informaționale prin stabilirea expresă a condițiilor de muncă acceptabile de către salariat, asigurarea confidențialității datelor entității în cazul exercitării salariatului muncii la domiciliu, precum și siguranța datelor informaționale;
- de staționare totală sau parțială a activității etc.

Aspectele date au impus revizuirea politicilor contabile în vederea elucidării modului de contabilizare a acestor operațiuni în activitatea entității, precum și a regulamentelor interne și documentelor în domeniul salarizării în cazul muncii la distanță etc.

Printre actele normative existente în Republica Moldova în anul 2020 la nivel național au fost adoptate o serie de măsuri de natură bugetar-fiscală orientate spre susținerea mediului de afaceri, printre care pot fi enumerate:

- dispozițiile Comisiei Situații Excepționale,

- Legea privind instituirea unor măsuri de susținere a activității de întreprinzător și modificarea unor acte normative nr. 60 din 23.04.2020;
- Legea cu privire la instituirea unor măsuri pe perioada stării de urgență în sănătate publică și modificarea unor acte normative nr. 69 din 21.05.2020.

Una din măsurile de susținere a mediului de afaceri din partea autorităților o reprezintă programul de subvenționare a plăților pentru șomaj tehnic și/sau staționare instituit prin pct. 6 din Dispoziția nr. 16 din 10.04.2020 a Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova (pentru perioada 17 martie – 15 mai 2020) și art. II din Legea cu privire la instituirea unor măsuri pe perioada stării de urgență în sănătate publică și modificarea unor acte normative nr. 69 din 21.05.2020 (pentru perioada 16 mai – 30 iunie 2020). Termenul de aplicare a programului dat a fost prelungit cu 3 luni, astfel încât subvenționarea impozitelor salariale se va realiza pentru indemnizațiile aferente șomajului tehnic și/sau staționării instituite în perioada 16 mai – 30 septembrie 2020. Totodată cererea poate fi depusă în termen de până la 30 noiembrie 2020 [2].

În cazul în care entitatea a beneficiat de careva susțineri din partea statului, cum ar fi subvenționarea plăților pentru șomaj tehnic și/sau staționare acestea aspecte urmează a fi dezvăluite în notele la situații financiare.

În conformitate cu prevederile art. 21 din Legea contabilității și raportării financiare Nr. 287/2017, în funcție de categoria entității și necesitățile informaționale ale acesteia, entitatea care aplică standardele naționale de contabilitate întocmește și prezintă anual unul dintre următoarele seturi de rapoarte:

- a) situații financiare prescurtate;
- b) situații financiare simplificate;
- c) situații financiare complete [1].

Indiferent de setul de rapoarte aplicat, entitatea ca parte componentă a acestora întocmește nota explicativă în conformitate cu cerințele legii menționate. Astfel, potrivit art. 22 din Legea contabilității și raportării financiare, la întocmirea notei explicative la situațiile financiare individuale se respectă ordinea în care sânt prezentate elementele contabile în bilanț și în situația de profit și pierdere. Nota explicativă conține informații suplimentare care nu sunt incluse în situațiile financiare. Totodată, volumul, structura și forma de prezentare a notei explicative se stabilesc de fiecare entitate de sine stătător, în funcție de categoria acesteia, de dimensiunea, forma juridică de organizare, domeniul/profilul de activitate al acesteia, de necesitățile informaționale proprii și de cerințele prezentei legi.

Astfel, în mod obligatoriu, nota explicativă trebuie să conțină informațiile descrise în alin. (3) art. 22 din legea menționată. Dintre cele mai importante pot fi menționate:

- a) politicile contabile adoptate de către entitate;
- b) aspecte privind evaluarea ulterioară a activelor imobilizate conform modelului reevaluării sau în cazul evaluării ulterioare la valoarea justă a instrumentelor financiare și altor categorii de active
- c) cuantumul și natura elementelor individuale de venituri sau de cheltuieli care au o mărime sau o incidență neordinară;
- d) sumele datoriilor cu un termen de achitare mai mare de 5 ani și valoarea totală a datoriilor acoperite cu garanții, cu indicarea naturii și formei garanțiilor;
- e) sumele avansurilor și împrumuturilor acordate membrilor consiliului, ai organului executiv și ai celui de supraveghere,
- f) numărul mediu al salariaților în perioada de gestiune etc.

Totodată, în cazul entităților care întocmesc situații financiare complete nota explicativă conține, pe lângă informațiile prevăzute în Legea contabilității și raportării financiare, cel puțin următoarele informații solicitate de SNC. Aspectele-cheie necesare de a fi dezvăluite în nota explicativă sunt sintetizate în tabelul 1.

Tabelul 1. Aspecte-cheie ce necesită a fi dezvăluite în nota explicativă potrivit Standardelor Naționale de Contabilitate

Denumirea SNC	Dezvăluirea informației
Politici contabile, modificări ale estimărilor contabile, erori și evenimente ulterioare	<ul style="list-style-type: none"> ▪ politicile contabile ▪ modificările estimărilor contabile: ▪ erorile contabile: ▪ data semnării situațiilor financiare și persoanele abilitate să le semneze.
Imobilizări necorporale și corporale	<ul style="list-style-type: none"> ▪ imobilizările necorporale: ▪ imobilizările corporale: ▪ resurse minerale.
Creanțe și investițiile financiare	<ul style="list-style-type: none"> ▪ creanțele; ▪ investițiile financiare.
Stocuri	<ul style="list-style-type: none"> ▪ valoarea contabilă a stocurilor evaluate la valoarea realizabilă netă; ▪ suma ajustării pentru deprecierea stocurilor recunoscută și/sau decontată în perioada de gestiune etc.
Capital propriu și datorii	<ul style="list-style-type: none"> ▪ capitalul propriu: ▪ datoriile financiare, comerciale și calculate: ▪ subvențiile: ▪ provizioanele.
Deprecierea activelor	<ul style="list-style-type: none"> ▪ evenimentele și circumstanțele care au condus la recunoașterea sau reluarea fiecărei pierderi semnificative din depreciere; ▪ informații ce au servit drept bază pentru determinarea valorii juste minus costurile de vânzare a activelor (grupurilor de active) depreciate; ▪ descrierea grupelor de active depreciate (de exemplu, o linie de producție, o secție de fabricare a unor tipuri de produse concrete) și modificările acestor grupuri pe parcursul perioadei de gestiune; ▪ soldul pierderilor din depreciere la începutul și sfârșitul perioadei de gestiune; ▪ sumele pierderilor din depreciere recunoscute sau reluate în cursul perioadei de gestiune.
Venituri	<ul style="list-style-type: none"> ▪ suma fiecărei categorii semnificative de venituri recunoscute în perioada de gestiune, inclusiv veniturile provenite din vânzarea produselor și mărfurilor, prestarea serviciilor, redevențe, dividende; ▪ suma veniturilor rezultate din tranzacțiile pe bază de barter incluse în fiecare categorie semnificativă de venit.
Cheltuieli	<ul style="list-style-type: none"> ▪ suma cheltuielilor activității de bază grupate după natură (elemente); ▪ natura și suma fiecărei categorii semnificative de cheltuieli, recunoscute în perioada de gestiune.

Prin urmare, entitățile care întocmesc situații financiare complete, pe lângă prevederile Legii contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15.12.2017 de dezvăluire a informațiilor în nota explicativă, au obligațiuni suplimentare de dezvăluire a informațiilor contabile în contextul prevederilor SNC.

Entitatea care a suportat costuri semnificative în contextul pandemiei Covid-19 are sarcina de a identifica și de a reflecta în situațiile financiare impactul acestora asupra indicatorilor activității. Stabilirea pragului de semnificație ca un criteriu unic aplicabil pentru toate elementele situațiilor financiare sau ca câteva criterii pentru grupe separate de elemente trebuie prevăzută în politicile contabile ale entității.

În acest context, dintre elementele contabile care pot necesita ajustări ale situațiilor financiare pot fi menționate:

- *deprecierea activelor imobilizate;*
- *deprecierea stocurilor la valoarea realizabilă netă;*
- *prezentarea datoriilor curente sau lung la data raportării;*
- *calculul și ajustarea provizioanelor;*
- *recunoașterea veniturilor și cheltuielilor perioadei de gestiune;*
- *evenimentele ulterioare etc.*

Potrivit pct. 23 din SNC “Deprecierea activelor”, pierderea din depreciere se recunoaște în suma în care valoarea contabilă a activului depășește valoarea sa justă minus costurile de vânzare. Din anul 2020 se aplică doar o variantă - pierderile din depreciere se reflectă într-un cont separat și se contabilizează în funcție de metoda evaluării ulterioare a activelor imobilizate aplicată de entitate:

- la valoarea contabilă;
- la valoarea reevaluată.

La reluarea pierderilor din deprecierea mijloacelor fixe și altor active venitul înregistrat se consideră drept sursă de venit neimpozabilă (art. 20 lit. z⁹) din Codul fiscal), iar suma pierderilor din depreciere nu se permite spre deducere (art. 24 alin. (18) din Codul fiscal).

Astfel, entitățile care la data raportării au constatat indici de depreciere a activelor sale sub impactul pandemiei Covid-19 au obligația de dezvăluire a acestor aspecte în nota explicativă prin explicarea evenimentelor și circumstanțelor care au condus la recunoașterea sau reluarea fiecărei pierderii semnificative din depreciere, cum s-a determinat valoarea justă minus costurile de vânzare a activelor (grupurilor de active) depreciate, precum și descrierea grupelor de active depreciate (de exemplu, o linie de producție, o secție de fabricare a unor tipuri de produse concrete) și modificările acestor grupuri pe parcursul perioadei de gestiune și altor informații relevante.

Caracterul global al pandemiei a determinat acțiuni fără precedent - mulți antreprenori (furnizori, beneficiari, locatori sau chiar angajați ai acestora) s-au ciocnit cu dificultăți în executarea obligațiilor față de parteneri pe care și le-au asumat prin contracte de lungă durată, încheiate până la instituirea de către autorități a măsurilor restrictive. În astfel de circumstanțe, a apărut întrebarea dacă pandemia și măsurile aplicate constituie temei pentru rezoluțiunea sau modificarea obligațiilor, precum și pentru scutirea de răspunderea pentru neexecutarea acestora.

Legislația națională prevede trei concepte juridice care pot fi aplicate relațiilor contractuale în situații de criză:

- justificarea datorită unui impediment (anterior – forța majoră) (art. 904 din Codul civil):
- imposibilitatea fortuită de executare (art. 989 din Codul civil);
- schimbarea excepțională a circumstanțelor (art. 1083 din Codul civil).

Astfel, în cazul relațiilor cu debitorii, entitatea poate, conform politicilor contabile, să constituie corecții (provizioane) privind creanțele compromise comerciale care se contabilizează în baza SNC „Creanțe și investiții financiare”. Potrivit pct. 36 din standard, creanțele se consideră compromise în cazuri în care termenul de prescripție prevăzut de legislația în vigoare a expirat sau cumpărătorul (clientul) se află în situație financiară nefavorabilă. Prin urmare, dacă la data raportării unii debitori ai entității prezintă creanțe compromise față de entitate fiind afectați în principal de consecințele pandemiei Covid-19, atunci SNC prevăd constituirea provizioanelor cu dezvăluirea acestor aspecte în note.

Totodată, în conformitate cu pct. 87 din SNC „Capital propriu și datorii”, entitatea poate constitui și provizioane pentru datorii. În cazul indicării acestui fapt în politicile contabile, provizioanele trebuie revizuite la fiecare dată de raportare fiind ajustate pentru a reflecta cea mai bună estimare curentă.

În scopuri fiscale, suma provizioanelor constituite indiferent de tipul acestora nu se permite spre deducere (art. 31 alin (2) din Codul fiscal), iar din 2020 venitul aferent provizioanelor neutilizate care nu au fost deduse în scopuri fiscale la momentul formării acestora reprezintă sursă de venit neimpozabilă (art. 20 lit. z¹⁷) din Codul fiscal).

Unele entități dezvăluie aspectele legate de efectele pandemiei Covid-19 în raportul conducerii în modul prevăzut în art. 23 al Legii contabilității și raportării financiare (tabelul 2).

Tabelul 2. Tipurile de entități și obligativitatea prezentării raportului conducerii

Categoriile de entități/rapoarte	Entitățile micro și mici	Entitățile mijlocii	Entitățile mari	Entitățile de interes public
Raportul conducerii	pe bază benevolă	obligatoriu	obligatoriu	obligatoriu

Astfel, legislația în vigoare prevede că entitățile de interes public, mijlocii și mari suplimentar la situațiile financiare prezintă raportul conducerii conține o prezentare fidelă a poziției entității, a dezvoltării și a performanței activităților acesteia și prezintă o analiză corelată cu dimensiunea și complexitatea activităților desfășurate. Raportul conducerii include, cel puțin, informații privind:

- a) indicatorii financiari de performanță;
- b) indicatori nefinanțari de performanță, relevanți pentru activitatea entității;
- c) perspectivele de dezvoltare ale entității;
- d) activitățile din domeniul cercetării și dezvoltării;
- e) răscumpărarea părților sociale și a acțiunilor proprii;
- f) filialele entității;
- g) **principalele riscuri și incertitudini cu care se confruntă entitatea;**
- h) protecția mediului și oportunitățile profesionale ale angajaților;
- i) în cazul în care utilizarea instrumentelor financiare este semnificativă pentru evaluarea poziției și a performanței financiare:
 - obiectivele și politicile în gestiunea riscului financiar pentru fiecare tip major de tranzacție prognozată pentru care se utilizează metode de acoperire împotriva riscurilor;
 - gradul de expunere a entității la riscul de preț, riscul de credit, riscul de lichiditate și la riscul fluxului de numerar.

Prin urmare, raportul conducerii unei entități afectate de efectele pandemiei Covid-19 va conține referiri și explicații suplimentare cu detalierea, după caz, a domeniilor de activitate, veniturilor, cheltuielilor și altor indicatori relevanți pentru perioada de raportare pandemică.

Un aspect cheie la dezvăluirea informațiilor de către entitatea afectată de pandemia Covid-19 ține de **respectarea principiului continuității activității**.

În contextul legislației în vigoare, la data raportării o entitate își întocmește situațiile financiare pe o bază continuă, cu excepția cazului în care conducerea intenționează fie să lichideze entitatea, fie să își întrerupă activitatea sau nu are o alternativă realistă decât să o facă.

Atunci când conducerea entității deține informații despre o incertitudine cu privire la evenimente sau condiții care pot pune îndoială semnificativă privind capacitatea entității de a avea continuitate, entitatea trebuie să dezvăluie acest fapt în nota explicativă.

Drept evenimentele care pot fi o condiție prealabilă sau dovezi ale inaplicabilității principiului continuității activității și prezintă o gamă largă de factori din care se pot distinge:

- ↳ pierderi semnificative ca urmare a impactului pandemiei COVID-19 asupra restricțiilor în anumite domenii de producție, comerț sau servicii,
- ↳ probleme persistente de solvabilitate,
- ↳ planuri de rambursare a datoriilor și surse potențiale de refinanțare,

- ↳ pierderea unor importante piețe de vânzare, franciză, și, în consecință, o scădere considerabilă a vânzărilor,
- ↳ capital insuficient pentru dezvoltare continuă,
- ↳ perspective negative privind fluxurile de numerar,
- ↳ lipsa mijloacelor importante pentru desfășurarea procesului de producție,
- ↳ riscuri de depreciere a activelor, care nu numai că pot agrava starea întregului bilanț, dar pot duce și la încălcarea condițiilor restrictive ale acordurilor cu băncile și alți creditori etc.

În cazul în care *principiul continuității activității este adecvat*, dar totuși există o incertitudine semnificativă a activității continue, conducerea ar trebui să dezvăluie în mod adecvat în notele la situațiile financiare:

- condițiile sau evenimentele care pot ridica îndoieli semnificative cu privire la capacitatea companiei de a continua ca activitate continuă,
- planurile conducerii în legătură cu aceste condiții sau evenimente.

Dacă *principiul continuității activității nu mai este adecvat*, potrivit pct. 45 din SNC «Politici contabile, modificări ale estimărilor contabile, erori și evenimente ulterioare», entitatea va întocmi situațiile financiare în baza altor principii și metode și nu va recurge la ajustarea elementelor recunoscute în situațiile financiare conform metodelor acceptate inițial. Astfel, dacă entitatea planifică să-și înceteze activitatea în următoarele 12 luni de la data raportării aceasta trebuie:

- 1) să transfere toate activele imobilizate în cele circulante și datoriile pe termen lung în cele curente;
- 2) să evalueze toate activele la valoarea de piață;
- 3) să recunoască datoriile contingente în legătură cu rezilierea contractelor și posibilele sancțiuni care îi pot fi aplicate de către persoanele terțe etc.

Concluzii/Conclusion

La completarea notei explicative la situațiile financiare entitățile care întocmesc situații financiare simplificate sau prescurtate trebuie să se conducă de cerințele exprese din art. 22 din Legea contabilității și raportării financiare și pct. 225 din SNC “Prezentarea situațiilor financiare”. Totodată, nota explicativă a entităților care întocmesc situații financiare complete trebuie să conțină pe lângă informațiile prevăzute în Legea contabilității și raportării financiare și informațiile cerute de Standardele Naționale de Contabilitate.

Entitățile de interes public, mijlocii și mari suplimentar la notele la situații financiare prezintă și raportul conducerii în care dezvăluie principalele riscuri și incertitudini cu care s-a confruntat entitatea în perioada de raportare.

Analizând condițiile impuse de legislația în vigoare privind dezvăluirea informațiilor este important să menționăm că în contextul situației actuale de pandemie impactul Covid-19 suplimentar la datele prezentate în situațiile financiare ale entității necesită să se regăsească așa aspecte ca: descrierea elementelor contabile ce au fost ajustate; riscurile cu care s-a confruntat entitatea (de lichiditate, de piață, valutar etc.) prin determinarea indicatorilor de analiză; aspectele privind continuitatea activității, precum și descrierea evenimentelor ulterioare datei raportării.

Bibliografie/ Bibliography

1. Legea contabilității și raportării financiare Nr. 287 din 15.12.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. Nr. 1-6 din 05.01.2018.
2. Standardele Naționale de Contabilitate aprobate prin Ordinul Ministrului Finanțelor Nr. 118 din 22.10.2013. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. Nr. 233-237 din 22.10.2013.
3. Legea cu privire la instituirea unor măsuri pe perioada stării de urgență în sănătate publică și modificarea unor acte normative nr. 69 din 21.05.2020. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. nr. 124-125 din 29.05.2020.
4. Regulamentul privind subvenționarea întreprinderilor și organizațiilor necomerciale, rezidente ale Republicii Moldova, care au instituit șomaj tehnic și/sau staționare urmare a situației epidemiologice (COVID-19), aprobat prin Ordinul MF 58 din 29.04.2020. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. nr. 110-111 din 30.04.2020.

ISCA 2021

5. Dispoziția nr. 16 din 10.04.2020 a Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova;
6. Legea nr.60 din 23.04.2020 privind instituirea unor măsuri de susținere a activității de întreprinzător și modificarea unor acte normative. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. Nr. 108-109 din 25.04.2020.
7. Implicațiile contabile cauzate de impactul COVID-19 asupra activității societăților. <https://www2.deloitte.com/ro/en/pages/audit/solutions/implicatiile-contabile-cauzate-de-impactul-COVID-19-asupra-activitatii-societatilor.html>;